

TÜRK KADIN KLASİK BATI MÜZİĞİ VE ŞAN SANATÇISI* ESİN ÖZSAN: HAYATI, SANATI VE METODİK ŞAN EĞİTİMİ KİTABI ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Turkish Female Classical Western Music and Singing Artist Esin Özsan: A Review on Her Life, Art and Methodic Singing Education Book

Nur Didem TAŞKIRAN¹, Ajda ŞENOL SAKİN²

ÖZ

Türkiye’de Osmanlı döneminde başlamış olan opera ile ilgili çalışmalar Cumhuriyet döneminde hız kazanmıştır. Mustafa Kemal Atatürk’ün siparişi üzerine ilk Türk operası bestelenmiştir. Sonrasında ses eğitimi çalışmaları artmış ve Türk opera sanatçıları yetişmeye başlamıştır. Üzerine araştırmalar ve çalışmalar yapılmış önemli kadın opera sanatçılarımızdan olan Semiha Berksoy, Saadet İkesus Altan ve Leyla Gencer’in yanı sıra bizleri uluslararası arenada temsil eden farklı kadın opera/şan sanatçılarımız ve eğitmenlerimiz de vardır. Esin Özsan opera/şan sanatçılığının yanı sıra yazdığı “Metodik Şan Eğitimi” kitabıyla da şan eğitimine önemli katkılar sağlamış bir eğitmenidir. Literatür incelendiğinde ülkemizde kadın opera/şan sanatçıları üzerine yapılmış çalışmaların çok az ya da sınırlı sanatçıya yönelik yapıldığı görülmektedir. Buradan yola çıkarak araştırmanın amacı Türk kadın şan sanatçısı ve eğitmen Esin Özsan’ın hayatı, eğitimi, müzikal kişiliği, rolleri, yurt içi ve yurt dışındaki başarılarını anlatarak şan sanatı kariyerini gelecek kuşaklara aktarabilmek ve yazmış olduğu “Metodik Şan Eğitimi” kitabının çözümlemesini yapmaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup veriler belgesel kaynak tarama ve görüşme yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırmada Esin Özsan’ın repertuarının operalar, oratoryo ve liedleri kapsadığı görülmüştür. Şan sanatçılığının yanı sıra eğitmenliği ile de genç kuşaklara ışık tutmayı kendine amaç edinmiş olan Özsan, bu kapsamda yayımladığı kitabına ek olarak amatör grupların eserler seslendirmesine de katkı sağladığı bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca farklı dönemlere yönelik eğitimler gerçekleştiren Özsan’ın, Barok müziğin yanında müzikal alanında da gençleri eğittiği bilgisine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Esin Özsan, metodik şan eğitimi, ses eğitimi, şan, opera.

ABSTRACT

The studies on opera, which started in Türkiye during the Ottoman period, gained momentum in the Republic period. The first Turkish opera was composed upon the order of Mustafa Kemal Atatürk. Afterwards, voice training studies increased and Turkish opera singers began to be trained. In addition to Semiha Berksoy, Saadet İkesus Altan, and Leyla Gencer, among our important female opera singers, we also have different female opera/singing artists and trainers who represent us in the international arena. Esin Özsan is an instructor who has contributed significantly to singing education with her book “Methodical Singing Education” which she wrote, in addition to her singing career. When the literature is examined, it is seen that the studies on female opera/singing artists in our country are made for very few or limited artists. From this point of view, the aim of the research is to transfer the singing career of Turkish female singing artist and trainer Esin Özsan to future generations by explaining her life, education, musical personality, roles, national and international achievements, and to analyse her book “Methodical Singing Education”. A qualitative research method was used in the research and the data were obtained by documentary source scanning and interview methods. In the research, it was seen that Esin Özsan’s repertoire included operas, oratorios, and lieds. Özsan, who aims to shed light on young generations with her teaching as well as singing artist, has been found to have contributed to the performance of works by amateur groups in addition to the book she published in this context. Furthermore, it has been determined that Özsan, which conducts training sessions focusing on various periods, also instructs young individuals in the field of music, alongside Baroque music.

Keywords: Esin Özsan, methodic singing education, vocal training, singing, opera.

1. ORCID: 0000-0002-6932-2097
2. ORCID: 0000-0003-1870-2329

1. Müzik öğretmeni, BTO Hüseyin Sungur Anadolu Lisesi, nurdidemkopuz@hotmail.com
2. Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi GSE Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı, ajdasenol@uludag.edu.tr

* Sanatçı Esin Özsan yurtdışında opera sanatçısı kullanımı olmadığı için betimlemenin bu şekilde kullanılmasını önermiştir.

** Bu çalışma 23-24 Nisan 2022 tarihlerinde gerçekleştirilmiş olan Bursa 2. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresinde sunulmuş aynı başlıklı bildirdiden genişletilerek türetilmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

Although relations with the art of opera started to form in the pre-Republican period in Türkiye, the main developments in the art of music and thus in the art of opera were realized with the proclamation of the Republic and Mustafa Kemal Atatürk's music policies. Atatürk desired the first Turkish opera to Ahmet Adnan Saygun and paved the way for developments in the art of opera. Among the opera composers in Türkiye are very valuable names such as Ahmet Adnan Saygun, Cemal Reşit Rey, Necil Kazım Akses, Nevit Kodallı, Ferit Tüzün, Sabahattin Kalender, Cengiz Tanç, Okan Demiriş, Çetin Işıközlü, and Selman Ada. The spread of polyphonic music among the public with concerts, operas and operettas, and the decision to protect it by the state by educating composers and artists in this direction reveals the importance of educating opera singers as well as all musicians. Voice education was first taught in Türkiye between 1925 and 1931 under the name of “vocal” course in the Music Teachers’ School (Musiki Muallim Mektebi). After many name changes, the name of the course was changed to “(Individual/Major/Solo) Vocal Training (Singing)” in music education departments and education for opera singers was started to be given in the “Opera Department” in conservatories. In addition to Semiha Berksoy, Saadet İkesus Altan, and Leyla Gencer, among our important female opera singers, we also have different female opera/singing artists and trainers who represent us in the international arena. Esin Özsan is an instructor who has contributed significantly to singing education with her book “Methodical Singing Education” which she wrote, in addition to her singing career. When the literature is examined, it is seen that the studies on female opera/singing artists in our country are made for very few or limited artists. From this point of view, the aim of the research is to transfer the singing career of Turkish female singing artist and trainer Esin Özsan to future generations by explaining her life, education, musical personality, roles, national and international achievements, and to analyse her book “Methodical Singing Education”.

Within the scope of the research, detailed information about Esin Özsan, one of the Turkish female singer/opera artists, was given, and the artist’s “Methodical Singing Education” book was examined. A qualitative research method was used in the research and the data were obtained by documentary source scanning and interview method. The interview questions were interpreted with the descriptive analysis method and blended with the data obtained from the literature review.

Esin Özsan, who completed her education at the Den Haag Conservatory in the Netherlands, received her performing arts artist and instructor diplomas. With this education she received, she had the opportunity to learn about branches such as oratorio as well as getting to know Bach, Wagner and many composers that are not known in Türkiye. Esin Özsan’s repertoire ranges from Bach to Schönberg and covers every aspect of opera, oratorio and lied art. Esin Özsan, who has given concerts in many countries and cities, also works as an instructor and director in addition to her singing career. Aiming to shed light on young generations, Özsan contributes to the vocalizations of amateur groups, in addition to the book she has published in this context.

The Methodical Singing Education book was published in 2010 and consists of 14 chapters and 329 pages. In the Methodical Singing Education book, the voice, the formation of the voice, the singing techniques, the knowledge and experience of the voice trainers around the world are included, and it is also mentioned in detail in which roles the introduced voice types can perform the works. The collection of many subjects and information in different books as a whole in a single book provides ease of access to information.

In conclusion, as Esin Özsan herself stated, she is a Turkish female singing artist who has done very important and valuable works in this field despite the many negativities she has experienced in her art life. It is thought that the artist is a name that will set an example for many people who work in this field with his artistic life, singing instructor and directorship. She is a valuable writer who has conveyed all her experiences and will continue to convey them with her Methodical Singing Education book she wrote.

GİRİŞ

Opera; ses, müzik, sahne ve oyunculuğun bir arada kullanılarak, bunların en gösterişli, en estetik ve en özel şekilde sunulduğu sahne sanatlarından birisidir. O'Dwyer Aydın (2015: 17) operayı şöyle tanımlamıştır: “opera şarkı ve müziğin birleşimidir ve çok sesli müziğin geldiği en ileri noktadır. Operanın temel bileşenleri ses, söz, ritim, melodi, biçim, polifoni, homofoni gibi bağlantılar içermekte olup bu unsurlardan dolayı muhteşem bir sanattır”. Operayı sadece müzik ve tiyatro olarak görmeyen 19. yy. bestecisi Richard Wagner opera için “bütün sanat eseri” tarifini yapmış ve “gesamtkunstwerk” kavramını kullanmıştır (Daverio, 1986). Bu düşüncelerden yola çıkarak da opera sanatının pek çok olguyu içinde barındırdığını söylemek mümkün olmaktadır. Operanın sahne üzerinde yaşayan görsel boyutu vardır ve bu görsellik eseri icra eden sanatçılardan, orkestradan ve dekordan oluşmaktadır (Ewans, 2016: 2). Dünyada çok önemli bir yere sahip olan opera sanatı cumhuriyetin ilanının ardından Türkiye’de de büyük ivme kazanmıştır. 1 Kasım 1924’te “Musiki Muallim Mektebi” kurulmuş ve o yıldan başlayarak yurt dışına öğrenci gönderilmeye başlanmıştır (Bulut, 2017: 29). Musiki Muallim Mektebi, “millî musikiyi işlemek, yükseltmek, yaymak, sahne sanatlarının her kolunda gerekli elemanları yetiştirmek ve musiki öğretmeni yetiştirmek” anlamında çok önemli çalışmalar yapmıştır (Duman ve Şahin, 2008: 264). Genel itibarıyla bu dönemde yapılan çalışmaların temel amacı müzik alanında modernleşme ve Türkiye’yi ileri ülkelerin düzeyine getirmeye dayanmaktaydı (Duman ve Şahin, 2008: 264). Bu desteğin en önemlisi ve en değerlisi hiç kuşkusuz Mustafa Kemal Atatürk’ün sanata verdiği değerdir. Mustafa Kemal Atatürk’ün 1928’de Sarayburnu’nda yaptığı konuşma sonrasında ulusal opera besteleme çalışmalarına hız verildiği görülmüştür ve hemen akabinde hükümetin izni ile 1931’de Opera Cemiyeti kurulmuştur (Balkılıç, 2009: 82-85). İlk Türk operası olan “Özsoy” operasının siparişini Ahmet Adnan Saygun’a veren Atatürk, operanın konusunu da tüm detaylarıyla oluşturmuştur. Opera 19 Haziran 1934 yılında İran Şahı Rıza Pehlevi ve Atatürk’ün huzurunda oynanmıştır (Özcengiz, 2006: 68). Atak (2007) yaptığı çalışmada Cumhuriyet dönemi opera bestecileri arasında Ahmet Adnan Saygun, Cemal Reşit Rey, Necil Kazım Akses, Nevit Kodallı, Ferit Tüzün, Sabahattin Kalender, Cengiz Tanç, Okan Demiriş, Çetin Işıközlü, Selman Ada gibi çok değerli isimlerin olduğunu belirtmiş ve Cumhuriyetin ilanı ile operaya olan ilginin arttığını ifade etmiştir.

Türkiye’de müziğin modernleşme süreci Cumhuriyet öncesi döneme rastlamaktadır. İlk opera dinleyen Osmanlı padişahı 3. Selim olmakla beraber, Sultan Abdülmecid döneminden itibaren de çeşitli opera ve operetler de hem sarayda hem de şehrin çeşitli yerlerinde sahnelenmeye başlanmıştır (Balkılıç, 2009: 70-72). Ayrıca Sultan Abdülmecid’in padişahlığı sırasında askeri mızıkacı takımının marşların yanı sıra çeşitli opera eserlerini de çaldıkları bilinmektedir (Sevengil, 1969: 61).

Türkiye’de operanın ve bununla birlikte şan (ses) eğitiminin gelişimi 26 Kasım 1934’te Milli Eğitim Bakanının başkanlığında oluşturulan kurul ile “tüm okullarda çok sesli müzik uygulamasına geçilmesi, halk katlarında opera, operet konser vb. aracılığıyla yeni beğenin yaygınlaştırılması, yeni besteci ve usta çalgıcıların yetiştirilmesi ve devletçe korunması” kararı alınmıştır (Ayaz, 2017: 188). Bu bilgiler ile opera sanatının gerçekleşmesi için ses eğitiminin ne kadar önemli olduğu görülmektedir.

Türkiye’de ses eğitimi ilk olarak 1925-1931 yılları arasında Musiki Muallim Mektebinde “vocal” dersi adı altında okutulmuş, birçok isim değişikliğinden sonra 1969’dan itibaren dersin adı müzik eğitimi ana bilim dallarında “(Bireysel) Ses Eğitimi (Şan)” olmuştur (Türkmenoğlu ve Yılmaz 2021: 276). Ülkemizde opera sanatçılığına yönelik eğitim öncelikle konservatuvarlarda “Opera Anasanat Dallarında” verilmektedir.

Cumhuriyet’in ilanı sonrası Türkiye’de opera alanında çalışmalar hız kazanmışken Türk opera sanatçıları da yurt içinde ve yurt dışında birçok başarıya imza atmıştır. Ülkemizde yetişmiş, adını yurt dışında duyurmuş veya ülkemizde operanın ilerlemesine fayda sağlamış ilk iki nesilden kadın opera sanatçıları arasında Semiha Berksoy, Leyla Gencer, Suna Korad, Meral Alper, Remziye Alper, Belkıs Aran, Ayhan Aydan, Sevda Ayhan, Mesude Çağlayan, Meleke Çeliktaş, Keriman Davran, Leyla Demiriş, Azra Gün, Müvedded Günbay, Işık Kurt, Müfide Özgüç, Nevin Pere, Rezzan Sökmen, Özgül Tanyeri, Yıldız Tumbul, Fevziye Sökmen, Necdet Biber, Neriman Esi, Saadet İkesus Altan, Cemaliye Kıyıcı gibi isimler yer almaktadır (O’ Dwyer Aydın, 2015: 65).

Türk kadın opera sanatçıları ve eğitmenler üzerine yapılmış çalışmalar incelendiğinde araştırmaların çoğunlukla Semiha Berksoy, Saadet İkesus Altan ve Leyla Gencer üzerine yapıldığı görülmektedir (İnal, 2015; Koyuncu, 2019; Madak, 2019; Oral, 1992; Özcengiz, 2006; Öziş, 2006; Şahinoğlu, 1999; Türkmenoğlu ve Yılmaz, 2021). Oysa ulusal ve uluslararası düzeyde ülkemizi hem opera sanatçılığı hem de şan eğitmenliği alanlarında temsil eden pek çok kadın sanatçımız bulunmaktadır. Esin Özsan, şan/opera sanatçılığının yanı sıra yazdığı “Metodik Şan Eğitimi” kitabıyla da şan eğitimine önemli katkılar sağlamış bir eğitmendir.

Bu araştırmanın amacı Türk kadın şan sanatçısı ve eğitimci Esin Özsan'ın hayatı, eğitimi, müzikal kişiliği, rolleri, yurt içi ve yurt dışındaki başarılarını anlatarak şan sanatındaki kariyerini gelecek kuşaklara aktarabilmek ve yazmış olduğu “Metodik Şan Eğitimi” kitabının çözümlemesini yapmaktır.

1. Yöntem

Araştırma kapsamında Türk kadın şan/opera sanatçılarından Esin Özsan hakkında detaylı bilgi verilmiş olup, ayrıca sanatçının “Metodik Şan Eğitimi” kitabı ayrıntılı incelenmiştir. Bu kapsamda araştırmanın verileri, nitel araştırma yöntemlerinden belgesel kaynak tarama ve kişisel görüşme yöntemleriyle elde edilmiştir. Belgesel tarama, araştırma konusu hakkında var olan kayıt ve belgelerin incelenmesiyle verilerin toplandığı ve analiz edildiği sistematik bir veri toplama tekniğidir (Kablan, 2020: 105).

Görüşme ise gözlemlenemeyen davranışların, duyguların veya kişilerin konuyu nasıl ifade ettiklerini öğrenmek için gerekli olan; ayrıca geçmişte yaşanan ve tekrar edilme şansı olmayan olayların öğrenilmesi amacıyla yapılmaktadır (Merriam, 2018: 86).

Araştırmada Esin Özsan ile hayatı, müzik eğitimi, rol aldığı operalar, Türk kadın opera sanatçıları, rejisörlüğü ve Metodik Şan Eğitimi kitabı hakkındaki düşüncelerine yönelik görüşmeler e-mail yoluyla yapılmıştır.

Şan sanatçısı Esin Özsan'ın sanat hayatı üzerine olan görüşme soruları betimsel analiz yöntemiyle yorumlanmış olup veriler kaynak taramasından elde edilen verilerle harmanlanarak bulgular bölümünde sunulmuştur. Betimsel analiz Baltacı'ya (2019: 377) göre araştırmada katılımcı ya da katılımcıların demografik özellikleri ile farklı niteliklerinin tasvir edilmesi, bir kentin genel özelliklerinin anlatılması, bir kişinin yaşam öyküsünün özetlenmesi gibi durumlar şeklinde ifade edilebilmektedir. Bunun yanı sıra Metodik Şan Eğitimi kitabı ise doküman analizi yöntemi ile derinlemesine incelenmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2021:189) göre doküman analizi araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Ayrıca yarı yapılandırılmış sorular yoluyla Esin Özsan ile görüşme gerçekleştirilmiş, çalışmada sanatçının sorular dışında da yaptığı açıklamalara yer verilmiştir.

2. Esin Özsan'ın Yaşamı, Sanat Hayatı, Rejisörlüğü ve Eğitimciliği

Şan sanatçısı Esin Özsan Ankara'da dünyaya gelmiş ve sesinin güzel olmasından dolayı ilköğretim ve ortaokul yıllarında çeşitli gösterilerde yer almıştır. Ortaokul yıllarında müzik öğretmenin babasına “kızınızın sesi çok güzel, eğer isterse opera sanatçısı olabilir” demesinin ardından sanatçı konservatuvar sınavlarına girmek istemiştir. Yaşının küçük olması nedeniyle üç yıl bekledikten sonra Ankara Devlet Konservatuvarına giren Özsan burada yatılı okuyamaması nedeniyle çeşitli zorluklar yaşamıştır. İtalyan şan eğitmeni, Esin Özsan'ı İtalya'da eğitim alması için yönlendirmiş olsa da babasının Hollanda'dan aldığı iş teklifi ile Hollanda'ya taşınmış ve Den Haag Konservatuvarında müzik eğitimine devam etmiştir. Esin Özsan bu süreci kendi cümleleri ile şu şekilde açıklamaktadır:

“Konservatuvarı kazandıktan sonra, bana ilk sordukları soru ‘hangi hoca ile çalışmak istiyorsun?’ olmuştu. Tabii ben kimseyi tanımadığım için bir yanıt verememiştim. Beni bir kadın eğitmene verdiler. Sonraki senelerde eğitmenleri tanımanın ne kadar önemli olduğunu anladım. Çünkü bu eğitmen benim güzel sesimin her şeyi söyleyebileceğini düşünmüş olacak ki sesimi zorladı ve birkaç sene sonra sesim kısılmaya başladı. Çünkü ben ses eğitimi için gerekli olan bilgilerle donatılmadan, nefes desteğini öğrenmeden ve alıştırma yapmadan çok çeşitli ve zor aryaları söylemek zorunda kaldım. Daha sonra okul müdürü yanına çağırıp beni iyi bir eğitmene transfer etti. Çünkü aldığım terbiyeden dolayı eğitmenime “ben başkasına gidiyorum” diyemeyip kendimden şüphelenip, kabiliyetimin olmadığına inanmıştım” (Özsan, 2022).

Sanatçının kitabında da hep bahsettiği gibi “iyi bir eğitmen ve düzenli çalışma ile kendinize birçok katkı sağlayabilirsiniz” ifadesinin aslında bir hayat tecrübesi olduğu görülmektedir.

Esin Özsan Den Haag Konservatuvarındaki eğitimini tamamlamasının ardından sahne sanatları sanatçısı ve eğitimci diplomasını almış sonrasında o çok sevdiği sahnelerde sıklıkla rol almaya başlamıştır. Sanatçı opera ile tanışmasını şöyle ifade etmektedir: “Ben şan müziğiyle ilk defa Ankara'da ailemle gittiğim Die Lustige Witwe/Şen Dul opereti ile tanıştım. Bu müzik beni o kadar etkiledi ki ben de aynısını yapmak istedim” (Özsan, 2022). Sanatçı opera ve şan sanatını çok geniş kapsamlı düşünmekte; klasik müziğin onun için birçok katmandan oluştuğunu belirtmekte, ruhunu rahatlatan, sakinleştiren ve tanımadığı birçok duygunun ortaya çıkmasını sağlayan çok özellikli bir olgu olarak tanımlamaktadır. Sanatçı aldığı eğitim ile Bach, Wagner ve Türkiye'de tanınmayan birçok besteciye tanımanın yanı

sıra oratoryo gibi dalları da öğrenme fırsatı bulduğunu ifade etmektedir. Cristina Deutekom ile Bel Canto tekniği üzerine çalışan sanatçı çok değerli şan sanatçılarından olan Christa Ludwig, Arleen Auger ve Erna Sporenberg'in çalıştaylarına katılmıştır (Esin Özsan, n.d. URL 1).

Esin Özsan'ın repertuarı Bach'tan Schönberg'e kadar uzanmakta, opera, oratoryo ve lied sanatını her yönünü kapsamaktadır. Bu sebeple sanatçı kendisini klasik batı müziği sanatçısı veya şan sanatçısı olarak tanımlamaktadır. Ayrıca sanatçı opera sanatçısı teriminin genelde sadece Türkiye'de yaygın olarak kullanıldığını, Almanların kadınlar için *Kammersängerin*, erkekler için *Kammersänger* terimlerini kullandıklarını ve bu adlandırmanın o kişilerin sadece operacı olmadığını gösterdiğini söylemiştir.

Sanatçı Dordrecht Bel canto Festivalinde Maestro G. Carella'nın şefliğinde Verdi'nin Macbeth operasında yer almış, Amsterdam operasındaki çalışmaları ona dünyanın en ünlü şefleri ve rejisörleri ile çalışma imkânı sağlamıştır (Esin Özsan, n.d. URL 1). Hangi operalarda rol aldığı ile ilgili soruya sanatçı şu şekilde yanıt vermiştir:

“Hepsini saymam imkânsız. Sesimin tınısı dramatik olduğu için Machbet, Carmen, I due Foscari, Aida, Il Trovatore, Madam Butterfly, Sour Ancelica, Lohengrin gibi birçok dramatik eser... Bel Canto tekniği içeren operalardan birkaçına örnek verecek olursak Lucia di Lammermoor, La Sonnambula vb. Ayrıca bazı oratoryolarda da yer aldım. Verdi'nin Requiem'i gibi... Operetleri ve lied repertuarında verdiğim resitalleri de unutmamak gerek” (Özsan, 2022).

Esin Özsan yapılan görüşmede bir şan sanatçısının İngilizce tabir ile “all round” olmak zorunda olduğunu çünkü her stilden bir şeyler öğrenildiğini ancak her sesin, her eseri seslendiremeyeceği bu konuda dikkatli olunması gerektiğini aksi takdirde komik duruma düşülebileceğini ifade etmiştir. Ayrıca dramatik koloratür soprano olan sanatçı sesinin renginden dolayı en çok dramatik rolleri sevdiğini ancak “Bel Canto” tekniğinin gelişmesi ile bu teknikteki rollere de ilgisinin arttığını belirtmiştir.

Şan sanatçılığının yanı sıra eğitmenlik ve rejisörlük de yapan Özsan en çok hangi dalda çalışmanın kıymetli olduğu sorusuna;

“Bir ayırım yapmak zor, hepsinde farklı durumlar yaşanabilir” şeklinde yorum yapmış ve “müzikle uğraşan bir genç araştırmalı, cesaretli olmalı ama yüksek egosu olmamalıdır. Rejisörlük beni çok mutlu eden bir uğraşı. Eğitmenlik ise çalıştığımız öğrenciler akıllı, azimli ve sizinle kafa dengi ise çok iyi çalışmalar çıkarılıyor. Açıkçası bunlar arasında ayırım yapmak çok zor” diye eklemiştir (Özsan, 2022).

Resim 1. Esin Özsan'ın Falstaff operasından bir fotoğrafı¹.

¹ Görseller sanatçının kişisel web sayfası ve arşivinden izni alınarak eklenmiştir.

Sanatçı opera rejisörlüğüne ilk kez W. A. Mozart'ın Sihirli Flüt operası ile başlamış ve halen de amatör grupların bazı eserleri sahnelemesinde katkı sağlamaktadır. Ayrıca Arti trio adı altında Türkiye'nin önemli kadın besteci ve piyanistlerinden Meliha Doğuduyal ve klarnet sanatçısı Emirhan Tuga ile konserler vermiş, Taiwan kökenli piyanist Chi Han ile lied konserlerine imza atmıştır. İtalyan kökenli Lucia Marriccu ile bel canto liedlerini içeren konserler düzenlemiştir. Son zamanlarda Opera Utrecht grubu ile birlikte operaları kısaltılmış şekilde sundukları konserlerde yer almaktadır (Esin Özsan, n.d. URL 1).

Sanatçı iyi bir şancıda olması gereken özellikler için şu cevabı vermiştir:

“İyi bir şancı olmak için önce azim gereklidir... Her şeyi ben daha iyi yaparım gibi tavırlarla pek ilerleyemez bu kişi... Ayrıca sanat dünyasındaki kıskançlık, çelme takma, kınama gibi duyguları olanlardan da uzak durmak gerek. Bunun yanı sıra hem kendinde hem de eğitmenindeki eksiklikleri fark edebilmesi ve kibar bir şekilde gündeme getirmesi önemli. Ancak eğitmeninde aynı anlayışta olması gerek. Eğitmen kendini öğrenciden üstün görürse olmaz. Eğitmenin öğrenciye vermesi gerekenler: Doğru çalışma metodunu geliştirmesine yardımcı olmak, doğru repertuar seçimi, çok uzun değil ama kaliteli çalışma sistemi, egosuna hâkim olmayı öğretmek ve daha birçoklarıdır... Özellikle eğitmenin veya başkalarının onu yükseltmesinin nedenlerini sorgulanmalıdır çünkü bir eğitmen güzel bir sesi asla kaybetmek istemez. Bende olduğu gibi sonuç acı olabilir” (Özsan, 2022).

Yapılan görüşmede Özsan şan eğitmenliği ile ilgili olarak iyi bir eğitmenin bazı şeyleri önce kendisinin denemesi ve sonra öğrenciden beklenmesini tavsiye etmektedir. Çünkü eğitmenin güçlük yaşayacağı bir durum hakkında öğrencinin daha çok zorlanacağını düşünmektedir. Bunun yanı sıra performans kaygısı ve sahne korkusu hakkında gelişen teknik ile birlikte bu korkuların azaldığı ve öğrencinin kendisine olan güveninin geliştiğini belirtmektedir.

Esin Özsan çeşitli ülkelerde konserler vermiştir. Malta Victoria Festivalinde İspanyol Zarzuela²larından örnekler sunmuş ayrıca Hollanda, Almanya, Belçika gibi ülkelerde ve çeşitli şehirlerde sahne almıştır (Esin Özsan, n.d. URL 1). Sanatçı yapılan görüşmede yabancı dilde telaffuzun önemine dikkat çekmiş ve kendi cümleleri ile yabancı dil sürecini şu şekilde aktarmıştır:

“Ben Hollanda'ya gittiğimde sadece İngilizce konuşabiliyordum. Ama okulda saatleri az da olsa diğer dillerde dersler veriliyordu. Çünkü burası gibi müzik kültürü gelişmiş ülkelerde eserler kendi dillerinde sunuluyordu. Bir öğrenci dil öğrenmek istiyorsa çok güzel... Ayrıca şu an internet yoluyla bir şeyler yapma imkânı da var. Ama söylenen eserde mümkün olduğu kadar düzgün telaffuz olmasına dikkat edilmesi gerekli. Bunun içinde ben kütüphaneden ödünç aldığım plak veya cdleri dinliyordum ve kelimeleri fonotik olarak yazıyordum...Bu şekilde telaffuzumu düzeltebilme şansım oldu” (Özsan, 2022).

Türk operalarına yönelik fazla bilgisi olmadığını ifade eden sanatçı, tekniği olan her sesin güzelleştiğini savunduğunu, bu yüzden de sanatçı sesleri arasında ayırım yapmadığını belirtmiştir. Ancak Türk kadın opera sanatçılarından Leyla Gencer'i beğendiği konusunda görüş bildirmiştir. Konya Selçuk Üniversitesinde ve Hollanda'da çeşitli müzik okullarında çeşitli çalıştaylar düzenleyen sanatçı, bir davet alması durumunda farklı kurumlarda da benzer şekilde şan eğitimi ve bel canto tekniğine yönelik çalıştaylar düzenleyebileceğini ifade etmiştir. Esin Özsan opera sanatçılığı, rejisörlük ve şan eğitmenliğine Hollanda'da aktif bir şekilde devam etmektedir.

3. Esin Özsan'ın Metodik Şan Eğitimi Kitabına Yönelik Görüşleri

Sanatçının 2010 yılında Metodik Şan Eğitimi kitabı yayımlanmıştır. Kitap üzerinde yedi yıl çalışmış olan Özsan, Türkiye'de güzel sesler olduğunu ancak teknik bilgilerinin yetersizliğinden ötürü zorlanıldığını fark ettiği için bu kitabı yazmaya karar verdiğini; sesin doğru yere konumlandırılmasını sağlamak ve iyi nefes tekniği öğretmek amacıyla bu kitabı yazdığını belirtmiştir.

Esin Özsan'ın Metodik Şan Eğitimi Kitabında pek çok farklı ülkeden şan eğitmenlerine yönelik çok değerli bilgiler vermiştir. Kitabında yer alan ünlü şan eğitmenlerinden kendisine en yakın gelen isim sorulduğunda sanatçı:

“Bu soruya bir tek yanıt vermeme zor. Hepsini okudum ve harmanlayarak kendi metodumu ortaya çıkardım. Deneyimlediğim zorlukları (bunlar çok kişi için geçerli) göz önünde tutarak ortaya çıktı bu kitap. O kitabın bir bölümünde de yazdığım gibi bir öğrencinin önce iyi bir tekniğe sahip olması gerekiyor. Yani diyafram destekli nefesi iyi kullanmayı, sesi tam yerine yerleştirmeyi, müzikalitesini,

* Zarzuela “İspanyolların müzikli, şarkılı geleneksel tiyatrosu” (Say, 2012: 594).

telaffuzunu geliştirmeyi öğrenmesi ve klasik müzikteki ekolleri ses kalitesi el verdiği şekilde (her ses, her arya veya liedi söyleyemez) ve hangi branşta kendini geliştirmek istiyorsa (lied, opera, operet, oratoryo, eski müzik vb.) eğitmeniyle birlikte çalışması önemlidir. Tabi eğitmenin de bu konularda yeterli olması şart. Ayrıca eğitmenin Bel Canto tekniğini çok iyi bilmesi gerek. Çünkü bu tekniği kullanabilen bir kişi asla ses zorluğu çekmez. Yani edindiğim bu kadar bilginin benimle mezara gitmesine kıyamadım” şekli de cevap vermiştir (Özsan, 2022).

Resim 2. Esin Özsan'ın Zarzuela konserinin provasından bir fotoğrafı.

Resim 3. Carmen operasının afişi.

Ayrıca kitabında ses egzersizlerinin yer almaması ile ilgili olarak Esin Özsan şöyle açıklamalarda bulunmuştur:

“Kitabımda egzersiz örnekleri vermeyi düşünmedim çünkü bu alan oldukça geniş, satışta olan birçok metotlar var. Ama benim için en önemlisi çok fazla ve değişik egzersiz yerine az ve öz egzersiz öğrencinin gelişmesine, öğrenci bilinçli olarak çalıştığı için daha fazla katkı veriyor. Benim ilk hocam bana her ders başka bir alıştırma verirdi ve hatta yazdırırdı ama benim beynim ve gırtladığım onları kabul edene kadar verilen diğer alıştırmalarla karman çorman olurdu. Ben öğrencilerime az ama yararlı alıştırma yaptırmayı tercih ettim” (Özsan, 2022).

Yeni bir kitap yazma düşüncesi hakkında opera, operet ve müzikallerin hikâyelerini içeren bir kitap daha yazma düşüncesi olduğunu belirtmiştir.

4. Metodik şan Eğitimi Kitabının Genel Bilgileri

Metodik şan Eğitimi kitabının yazarı Esin Özsan olup 2010 yılında Moss Yayınevi tarafından İstanbul'da basılmıştır. Kitabın tamamı 329 sayfadır. Kitapta 14 bölüm bulunmaktadır ve süslemeler kısmı ile sona ermektedir. Kitabın editörü Gökhan Canbülbul'dür (ISBN: 978-605-4368-19-8). şekil 1'de kitabın kapağının görseline yer verilmiştir.

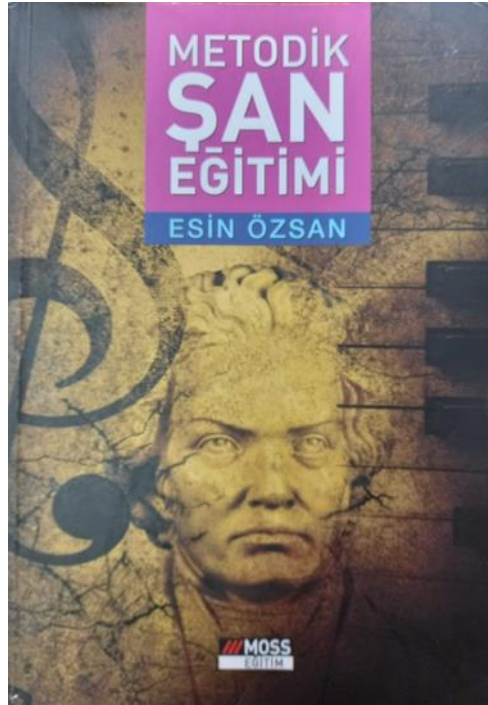
4.1. Metodik şan Eğitimi Kitabının Özeti

Bu başlık altında Metodik şan Eğitimi kitabının bölümleri detaylı bir şekilde incelenmektedir.

Kitabın birinci bölümünde, alfabetik olarak şan tekniğinde kullanılan ve ihtiyaç duyulan Türkçe ve yabancı terimler ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde insan sesinin nasıl kullanılmaya başlandığından, şarkı söyleme sürecine kadar olan zaman aktarılmıştır. Ayrıca İsrail, Mısır, Çin, Japonya, Hindistan ve Yunanistan kültürlerinde müziğin doğuğu ve sesi kullanım biçimlerinden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde, eski çağlarda ve orta çağda kiliselerde yapılan şan sanatı anlatılmış olup çeşitli kültürlerdeki şan tekniklerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Ayrıca şan tekniği alanında yapılan ilk yayınlara da çok detaylı yer verilmiştir. Dördüncü bölümde kilisenin dışında

gerçekleşen şan sanatı anlatılmıştır. Beşinci bölümde solo olarak seslendirilen *aria* eserlerinin başlangıç sürecine yer verilmiştir. Altıncı bölümde *Bel Canto* tekniğinin tarihine ve nasıl kullanılması gerektiğine değinilmiştir. Sanatçı Esin Özsan yapılan görüşmede *Bel Canto* tekniği ile ilgili olarak “Şan eğitmenin *Bel Canto* tekniğini çok iyi bilmesi gereklidir, çünkü bu tekniği kullanabilen bir kişi asla ses zorluğu çekmez” diyerek kitabında yer verdiği görüşleri de desteklemiştir.

Yedinci bölümde İtalya, Fransa, Almanya ve Hollanda’da ki çok sayıda şan eğitmeninin sesin kullanımına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Sekizinci bölümde sesi oluşturan organlar, sesin oluşumu, nefes çeşitleri, ses sağlığı ve korunması, seslerin sınıflandırılması ve genişlikleri, *passaggio*, *vibrato*, *falsetto*, sesin maskelenmesi gibi şan eğitiminde olması gereken çok önemli konulara yer verilmiştir. Dokuzuncu bölümde Almanya, Avusturya, Fransa ve İngiltere’de opera sanatına kısaca değinilmiştir. Onuncu bölümde yazar 19. ve 20. yy da çeşitli ülkelerde seslendirilen opera, operet, oratoryo ve liedlere çok ayrıntılı bir şekilde yer vermiştir. On birinci bölümde ses çeşitlerine yer verilmiş ve ayrıca tüm bu ses renklerinin seslendirebileceği roller ve ünlü opera sanatçılarının isimleri listelenmiştir. On ikinci bölümde eşlik (korrepetisyon) bilgisi aktarılmış ve bazı eşlik sanatçılarının görüşlerine yer verilmiştir. On üçüncü bölümde dini Latince eserlerin Türkçe çevirilerine yer verilmiştir. On dördüncü bölümde şan eğitiminde kullanılması önerilen yöntemlerin listeleri bulunmaktadır. Bu bölümün ardından süslemeler başlığı altında müzik yazımı ve şan sanatı üzerine görsel bilgilere yer verilerek kitap sona ermiştir.

Resim 4. Metodik Şan Eğitimi Kitap Kapağı.

Yazar kitabının önsözünde şan sanatının operadan ibaret olmadığını, bu sanatın nasıl ortaya çıktığını, Avrupa’da yaşayan çok değerli şan eğitmenlerinin teknik bilgilerine yer vererek detaylı bir şan metodu amacının tam olarak gerçekleştiğini belirtmiştir. Dolayısıyla kitap adı ile içeriğin uyumlu olduğu düşünülmektedir.

Özetle kitap birçok şan eğitmenine faydalı olacağı ve bu sanata gönül vermiş öğrencilere de yarar sağlaması açısından önemli görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Şan/Opera sanatçıları ve şan eğitimine yönelik literatür incelendiğinde Türk kadın opera/şan sanatçılarının bu alana çok değerli katkıları olduğu görülmektedir. Bunlardan bazıları Saadet İkesus Altan’ın (1965) “Ses Eğitimi ve Korunması”, Gül Sabar’ın [2008 (1. Baskı), 2018 (4. Baskı)] “Sesimiz ve Korunması”, Esin Özsan’ın (2010) “Metodik Şan Eğitimi” kitapları ve şan eğitimine yönelik ortak yazarlı kitaplardır.

Metodik Şan Eğitimi kitabı Esin Özsan’ın sanat hayatına, çalıştığı eğitmenlere, teknik bilgisine yönelik birçok bilgiyi barındırmaktadır. Eğitmenlerin ya da şan eğitimi alan öğrencilerin bu metottan önemli ölçüde faydalanacağı

düşünülmektedir. Metotta konular bölümlere detaylı bir şekilde ayrılmış ve her bölüm birbiri ile ilişki içindedir. Kitabın amacı, ismi ve içeriği kendi içinde ortak bir paydada buluşmaktadır. Şan metodu kitapları genellikle ses, sesin oluşumu ve şan tekniklerini içermekte iken, Metodik Şan Eğitimi kitabı tüm bunları kendi içinde barındırmak ile birlikte dünya çapında şan eğitmenlerinin bilgi ve tecrübelerine de yer vermiştir. Sadece ses çeşitlerini tanıtmakla kalmamış, bahsi geçen ses çeşitlerinin hangi rollerdeki eserleri seslendirebileceğine de ayrıntılı olarak yer vermiştir. Ayrıca metotta şan tekniklerine yer verilmiş, klasik batı müziğinin (uluslararası müzik) başlangıcına, opera sanatının doğuşuna da dikkat çekilmiştir. Farklı kitaplarda ayrı ayrı yer alan birçok konu ve bilginin tek bir kitapta bir bütün olarak toplanması bilgiye ulaşma kolaylığı sunmaktadır. Buna ek olarak dünya çapındaki şan eğitmenlerinin tekniklerine de yer verildiği görülmüştür. Bu yönden Esin Özsan'ın kitabında yer verdiği bilgilerin çok değerli ve önemli olduğu düşünülmektedir.

Kitabın olumlu anlamda çok fazla yönü bulunmakla birlikte çok teknik bilgiler verdiği için şan sanatına yeni başlayanlar adına yukarı seviyede kalabilecek nitelikte bir kitap olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca metot yazarın genellikle yazdığı notlar neticesinde oluştuğu için kitapta çoğunlukla öznel bir dil kullanıldığı görülmüştür.

Sonuç olarak Esin Özsan kendisinin de belirttiği gibi sanat hayatına yönelik yaşadığı birçok olumsuzluğa karşın bu alanda çok önemli ve değerli çalışmalar yapmış bir Türk kadın şan sanatçısıdır. Sanatçının sanat hayatı, şan eğitmenliği ve rejisörlüğü ile bu alanda çalışmalar yapan birçok kişiye örnek olacak bir isim olduğu düşünülmektedir. Yazmış olduğu Metodik Şan Eğitimi kitabı ile de tüm deneyimlerini aktarmış ve aktarmaya devam edecek kıymetli bir yazardır.

Çalışmanın sonucunda araştırmacılara,

- Diğer şan metotlarına yönelik kitapların yazarlarıyla iletişime geçerek ayrıntılı araştırmaların yapılması,
- Şan/opera sanatçıları tarafından hazırlanmış şan kitap ve metotlarının şan eğitiminde kullanımına yönelik araştırmalar yapılması,
- Metotlara yönelik gerçekleştirilmiş çalışmalarda eksikliklerin belirlenerek bu eksikliklerin giderilmesine yönelik araştırmaların gerçekleştirilmesi,
- Ülkemizi hem yurt içinde hem de yurt dışında çok başarılı şekilde temsil eden diğer şan/opera sanatçılarına yönelik çalışmaların artırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ayaz, N. (2017). Cumhuriyet'in İlanından Sonra Türkiye'de Ses Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. *Kalem İş Dergisi*, 5(10), 183-202.
- Atak, P. (2007). *Çağdaş Türk Bestecilerinin Operalarının İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Balkılıç, Ö. (2009). *Cumhuriyet, Halk ve Müzik*. Ankara: Tan Kitapevi Yayınları
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?. *Ahi Evran Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5(2), 368-388. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/898942>.
- Bulut, M. H. (2017). *Müzik Özel Öğretim Yöntemleri*. Gece Kitaplığı.
- Daverio, J. J. (1986). *Total Work of Art or Nameless Deeds of Music: Some Thoughts on German Romantic Opera*. *Opera Quarterly*, 4(4), 61-74.
- Ewans, M. (2016). *Performing Opera: A Practical Guide For Singers and Directors*. London: Bloomsbury Publishing.
- İkesus, S. (1965). *Ses Eğitimi ve Korunması*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- İnal, T. (2015). Sahnede Bir Tanrıça-Çırpınan Bir Yürek Leyla Gencer. *Humanitas-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(06), 167-172.
- Kablan, A. (2020). Hesap Planı Değişimi Üzerine Bir İnceleme: Tek Düzen Hesap Planı ve Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Taslak Hesap Planı Karşılaştırması. *Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 103-129.
- Karasar, N.(2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar- İlkeler- Teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Koyuncu, H. A. (2019). *Semiha Berksoy'un Figürlerinde Kimlik Arayışı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Merriam, S.B. (2018). *Nitel Araştırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Madak, B. (2019). *Türk Operasında Üç Öncü Kadın: Semiha Berksoy, Saadet İkesus Altan, Leyla Gencer*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- O'Dwyer Aydın, P. (2015). *Opera Kitabı*. Ankara: Akılçelen Yayınevi.
- Oral, Z. (1992). *Tutkunun Romanı: Leyla Gencer*. İstanbul: Milliyet Yayınları
- Özcengiz, Z. (2006). *Kuruluş Döneminde Türk Operası (19. Yüzyıl Ortasından 1950'ye Kadar)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Öziş, Ü. (2006). *Leyla Gencer ve Opera Dünyası*. İstanbul: Seveda-Cenap And Müzik Vakfı Yayınları.
- Özsan, E. (2010). *Metodik Şan Eğitimi*. İstanbul: Moss Yayın.
- Özsan, E. (15 Mart 2022). Kişisel Görüşme.
- Sabar, G. (2018). *Sesimiz Eğitimi ve Korunması*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Say, A. (2012). *Müzik Sözlüğü*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Sevengil, R.A. (1969). *Opera Sanatı ile İlk Temaslarımız*. İstanbul: Milli Eğitim Yayınevi.
- Şahin, M. ve Duman, R. (2008). *Cumhuriyetin Yapılanma Sürecinde Müzik Eğitimi*. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 7(16), 259-272.
- Şahinoğlu, A. (1999). *Saadet İkesus Altan, Yaşamı, Sanatçılığı, Eğitimciliği ve Türk Opera Sanatındaki Yeri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Türkmenoğlu, Ö. ve Yılmaz, H. (2021). Saadet İkesus Altan'ın Hayatı ve Ses Eğitimi Kitabının İncelemesi. *Journal of World of Turks/Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, 13(1), 273-292.
- URL1 (Esin Özsan): <https://www.esinozsan.nl/t%C3%BCrk%C3%A7e/biografi/> Erişim Tarihi: 21.03.2022.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.